Rigsombudsmanden i Grønland

Nuuk, 3. november 2026

Orientering nr. 20/2026

<u>Bemærkning af 5. november 2026:</u> Det Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Udvalgs betænkning over forslaget og svarnotatet til udvalgsbetænkningen fra naalakkersuisoq for udenrigsanliggender, erhverv og råstoffer, som Rigsombuddet anvendte som kilder til at skrive omtalen af Inatsisartuts behandling af sikkerheds- og forsvarsaftalen mellem Grønland, Danmark og USA, er efter udsendelsen af orienteringen blevet gjort utilgængelige af Inatsisartut på parlamentets hjemmeside. De to dokumenter var offentligt tilgængelige på hjemmesiden, da orienteringen blev skrevet og udsendt.

Sikkerheds- og forsvarsaftalen er blevet vedtaget af Inatsisartut

Sikkerheds- og forsvarsaftalen mellem Grønland, Danmark og USA blev den 3. november 2026 ved 2. behandlingen godkendt af et flertal i Inatsisartut (samtlige partier undtagen Naleraq). Forinden havde naalakkersuisoq for udenrigsanliggender, erhverv og råstoffer, Múte B. Egede (IA), opfordret Inatsisartuts Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Udvalg til at inddrage partiet Siumut, der er det eneste parti, som ikke er repræsenteret i udvalget, for at sikre en bred og ligestillet inddragelse af Inatsisartut.

Behandlingen i Inatsisartut var præget af bred opbakning til, at Grønland havde deltaget som en ligeværdig part i forhandlingerne og underskrivelsen af aftalen. Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Udvalg knyttede samtidig en række opfordringer til den videre gennemførelse. Udvalget ønsker bl.a., at Naalakkersuisut etablerer klare procedurer for information, inddragelse og koordinering med Inatsisartut og nedsætter en politisk følgegruppe med repræsentanter fra alle partier, som skal inddrages i arbejdet med kommende tillægsaftaler. Udvalget opfordrede desuden Naalakkersuisut til nærmere at belyse aftalens samfundsmæssige og økonomiske konsekvenser. Det gælder bl.a. økonomi, uddannelse, erhverv, miljø, mulighederne ved dual-use-investeringer samt konsekvenserne for berørte lokalsamfund. Naalakkersuisut blev samtidig opfordret til mindst én gang årligt at orientere Inatsisartut om implementeringen af aftalen. Naalakkersuisut imødekom udvalgets opfordringer om både en løbende belysning af aftalens samfundsmæssige konsekvenser og en substantiel og rettidig inddragelse af Inatsisartut i implementeringen.

Under 2. behandlingen kritiserede Múte B. Egede Naleraq for at have offentliggjort fortrolige oplysninger fra et møde i Udenrigs- og Sikkerhedspolitisk Udvalg. Inatsisartuts Formandskab besluttede efterfølgende at politianmelde forholdet med henblik på at få afklaret, om der er sket brud på tavshedspligten, mens Naleraq fremsatte et mistillidsforslag mod Múte B. Egede med henvisning til, at partiet mener, at han har givet Inatsisartut urigtige oplysninger om spørgsmålet om direkte betaling fra USA. Mistillidsforslaget fik alene støtte fra Naleraq og blev afvist af samtlige øvrige partier samt Kim Kielsen (UP).

Naleraq var det eneste parti, der hverken stemte for eller imod aftalen. Partiet kritiserede, at aftalen efter dets vurdering ikke sikrer direkte økonomisk betaling til Grønland for amerikansk militær adgang, tilstrækkelige miljømæssige forpligtelser eller garantier for fuldt ejet grønlandsk ejerskab i forbindelse med servicekontrakter. Naleraq henviste til, at Igaliku-aftalen fra 2004 allerede indeholder bestemmelser om

konsultation med Grønland ved væsentlige ændringer i amerikanske militære aktiviteter og efterlyste desuden større folkelig inddragelse, herunder en folkeafstemning om aftalen.

Ny international lufthavn i Ilulissat åbnet

Den nye internationale lufthavn i Ilulissat åbnede den 29. oktober 2026, efter at Trafikstyrelsen samme dag havde givet den endelige godkendelse til ibrugtagning. Lufthavnen har en 2.200 meter lang landingsbane, der kan modtage større passagerfly og dermed muliggør direkte internationale forbindelser til Ilulissat, Diskobugten og Nordgrønland. Åbningen blev markeret med Air Greenlands første direkte flyvning fra København til Ilulissat med selskabets Airbus A330neo.

Ilulissat er den sidste af de tre nye lufthavne i den samlede lufthavnsudbygning efter Nuuk, der åbnede i november 2024, og Qaqortoq, der åbnede i april 2026. Den danske stat har som led i aftalen fra 2018 bidraget med kapital og adgang til lånefinansiering til projekterne i Nuuk og Ilulissat.

Formanden for Naalakkersuisut, Jens-Frederik Nielsen (DEM), fremhævede ved åbningen lufthavnens betydning for bl.a. arbejde, uddannelse, familiebesøg, erhvervsliv og turisme. Ifølge Sermitsiaqs dækning den 29. oktober 2026 takkede han samtidig de mange, der har bidraget til byggeriet, herunder borgerne i Ilulissat, som har levet med anlægsarbejdet og ventetiden: *"I dag er lufthavnen jeres."* Naalakkersuisoq for boliger, infrastruktur, yderdistrikter og beredskab, Iddimanngiiu J. Bianco (IA), fremhævede samme dag over for Sermitsiaq, at lufthavnen får betydning for bl.a. erhvervsliv, turisme og patienter, der skal til behandling i Danmark. Hun beskrev perspektiverne med ordene: *"Hele verden åbner sig for Nordgrønland."*

Kort nyt

- En ny rapport fra Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE), omtalt af Sermitsiaq den 22. oktober 2026, kortlægger befolkningsbevægelserne mellem Grønland og Danmark. Omkring 1.500 personer flytter årligt fra Grønland til Danmark, mens omkring 900 flytter den modsatte vej. Rapporten peger bl.a. på uddannelse, arbejde og familie som årsager til flytning, mens høje leveomkostninger, boligmangel og adgang til velfærdstilbud for nogle gør det vanskeligt at vende tilbage.
- Patienterstatningens rejsehold har afsluttet sin første rundrejse i Grønland med borgermøder om godtgørelsesordningen i antikonceptionssagen. Rejseholdet har besøgt Uummannaq, Aasiaat, Qeqertarsuaq, Qasigiannguit, Maniitsoq og Nuuk. Den 21. oktober 2026 havde Patienterstatningen modtaget 973 ansøgninger, hvoraf 257 var anerkendt, 704 fortsat var under behandling og 12 var afvist. Borgermøderne har samtidig givet flere berørte kvinder mulighed for at dele deres erfaringer med andre i samme situation, beskrev KNR den 25. oktober 2026.
- KNR skrev den 26. oktober 2026, at Grønlands Fængsler har ændret praksis for placeringen af kvindelige indsatte i fængslet i Nuuk efter en henvendelse fra Folketingets Ombudsmand. Ved et tilsyn i 2025 konstaterede ombudsmanden, at mænd og kvinder var placeret på samme lukkede afdeling og derfor måtte benytte fællesarealerne på forskellige tidspunkter. Siden den 4. juni 2026 har et særskilt afsnit været forbeholdt kvinder. Grønlands Fængsler skal desuden indføre en fast procedure for screening af indsattes selvmordsrisiko, som forventes implementeret senest sommeren 2027.
- Alkoholsalget i Kommune Kujalleq har været lukket siden 2. oktober 2026 efter en række alvorlige hændelser, som kommunen forbinder med alkohol. Borgmester Malene Vahl Rasmussen (DEM) oplyste til Sermitsiaq den 22. oktober 2026, at kommunen ønsker mindst en måneds datagrundlag, inden en gradvis genåbning overvejes. Foreløbige tal viser færre underretninger om børn og unge.
- Naalakkersuisut vil styrke kontrol- og tilsynsindsatsen med udenlandsk arbejdskraft, beskrev KNR den 27. oktober 2026. Udmeldingen faldt under en debat i Inatsisartut om et forslag fra Naleraq om som udgangspunkt at begrænse udenlandske arbejdstageres ophold til fire år. Flere

partier efterlyste større kontrol og fokus på herboendes muligheder på arbejdsmarkedet, men der var ikke enighed om en generel tidsgrænse.

- Regeringslederne fra Danmark, Grønland, Færøerne, Sverige, Norge, Finland, Åland og Island tilsluttede sig den 27. oktober 2026 det såkaldte Marienborg Manifest om bedre digital beskyttelse af børn og unge. På Facebook samme dag skrev Jens-Frederik Nielsen (DEM): *"Vi har givet vores børn adgang til en digital verden, som selv mange voksne har svært ved at finde rundt i (…). Jeg er bekymret for, hvad det betyder for vores børn og unge. Vi risikerer at opdrage en generation, som får sværere ved at finde ro, koncentrere sig og lære."*